

2. Ефективна публічна адміністрація (довідник для міністрів) / авторіупорядники: І. Коліушко, В. Тимошук. – К., 2006. – 32 с.

3. Статут Ради Європи: Рада Європи, Статут, Міжнародний документ від 05.05.1949 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_001 (дата звернення: 20.08.2018 р.).

4. Administration and You. Principles of Administrative Law Concerning the Relations Between Administrative Authorities and Private Persons. A Handbook. Council of Europe, Directorate of Legal Affairs, Strasbourg, 1998, S. 536.

**Викладач кафедри публічного права
Національного технічного університету
України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського»**

Іщенко Владислав Вікторович

АДМІНІСТРАТИВНЕ РОЗСЛІДУВАННЯ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ

Як відомо, провадження про адміністративні правопорушення складається з ряду стадій. Оскільки чинний КУпАП не містить переліку стадій провадження та чітко їх не розмежовує, питання про кількість стадій та їх назви залишається дискусійним в доктрині адміністративного права [детальніше див.: 1, с. 229-231].

Ряд українських (А.В. Баб'як, А.С. Васильєв, І.П. Голосніченко, М.Ф. Стахурський та Н.І. Золотарьова, І.О. Каргузова, С.В. Ківалов та Л.Р. Біла, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, Н.П. Матюхіна, О.І. Миколенко, В.Г. Перепелюк та ін.) та російських (Д.М. Бахрах, О.С. Телегін та Е.М. Ренов) вчених-адміністративістів обґрунтовано виділяють як окрему стадію провадження у справах про адміністративні правопорушення адміністративне розслідування. Ця стадія провадження, як вказує В.К. Колпаков, становить комплекс процесуальних дій, спрямованих на встановлення обставин правопорушення, їх фіксування і кваліфікацію. На цій стадії створюється передумова для об'єктивного і швидкого розгляду справи, застосування до винного передбачених законом заходів впливу [2, с. 418-419; 3, с. 27; 4, с. 203].

Стадія адміністративного розслідування починається з етапу доказування факту правопорушення. Його сутність полягає у провадженні дій, спрямованих на збирання доказів, що підтверджують або спростовують винуватість у вчиненні правопорушення, тобто є фактичними обставинами справи про адміністративне правопорушення. В.К. Колпаков поділяє їх на дві групи: а) обставини, що мають безпосереднє значення для вирішення питання про наявність або відсутність складу правопорушення; б) обставини, що перебувають за рамками складу, але мають значення для індивідуалізації відповідальності [1, с. 419; 2, с. 27].

Згідно зі ст. 251 КУпАП доказами в справі про адміністративне правопорушення, є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Щодо адміністративних правопорушень фізичних осіб у сфері оподаткування ці дані встановлюються протоколом про адміністративне правопорушення, поясненнями особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, свідків, висновком експерта, речовими доказами, протоколом про вилучення речей і документів, а також іншими документами.

Як слушно вказує Т.О. Коломоєць, найчастіше основним та єдиним доказом у справах про адміністративні правопорушення, які розглядаються цими органами, є протокол, складений безпосередніми підлеглими посадових осіб, уповноважених накладати адміністративні стягнення [5, с. 62]. В певному розумінні, як вказують Д.М. Бахрах та О.С. Телегін, він виступає як обвинувальний документ, який повинен містити результати

проведеного розслідування, точні дані про сутність правопорушення [6, с. 26]. На жаль, суди при розгляді справ про адміністративні правопорушення не завжди дають належну оцінку доказам, наведеним у протоколі про адміністративне правопорушення, що призводить до порушення прав особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, і як наслідок, до скасування постанов по справах про адміністративні правопорушення.

Правом надавати докази користуються особи, які беруть участь у провадженні у справі (особа, яка притягується до відповідальності, законні представники, адвокат), та інші особи. Докази можуть бути витребувані органом або посадовою особою, яка розглядає справу, від підприємств, установ, організацій, посадових осіб і громадян за клопотанням учасників процесу чи за власною ініціативою. Встановлений законом порядок збирання, одержання доказів є надійною гарантією їх істинності, достовірності. Порушення або недодержання цього порядку може викликати лише сумніви в достовірності доказів і в обґрунтованості зроблених з їх допомогою висновків [2, с. 402-403; 4, с. 204].

В.К. Колпаков залежно від джерела відповідних відомостей поділяє докази на:

1) дані, що їх одержують від різних осіб, переважно учасників провадження: правопорушника, свідків, тобто інформація, що передається людьми, які безпосередньо брали участь у досліджуваному діянні, були його очевидцями, мають будь-які відомості про нього (як у письмовій, так і в усній формі), висновки експертів, думки спеціалістів. У справах про адміністративні правопорушення у сфері оподаткування може виникнути необхідність проведення економічної експертизи з метою встановлення відсутності або порушення ведення податкового або бухгалтерського обліку тощо.

2) речові докази, документи, які є матеріальними носіями інформації. Основні способи знаходження та залучення джерел матеріальних доказів – огляд, вилучення та їх надання заінтересованими особами. Формами, якими вони представлені у процесі доказування, є протокол про адміністративне порушення, протокол вилучення речей, довідка про вартість речі тощо. Речові докази – це предмети матеріального світу, на яких є сліди правопорушення або які своєю формою, змістом свідчать про правопорушення. Речові докази містять інформацію у чистому вигляді. До матеріальних носіїв інформації можна віднести і показання технічних засобів.

3) безпосередні спостереження осіб, уповноважених розслідувати адміністративні правопорушення [2, с. 403-404; 4, с. 204-205; 7, с. 298-299]. Використання таких доказів забезпечує оперативність провадження у справах про адміністративні правопорушення. Спостереження уповноваженої особи, за винятком випадків спрощеного провадження, фіксуються безпосередньо у протоколі про адміністративне правопорушення. Уповноважений орган (посадова особа) оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності, керуючись законом і правосвідомістю (ст. 252 КУпАП). Цей вид доказів можливий лише у справах про окремі адміністративні правопорушення у сфері оподаткування (наприклад, ст. 156, 163-3, 164-5, 188-23 КУпАП).

Оцінка доказів нерозривно пов'язана зі з'ясуванням питання про додержання вимог закону, що встановлюють порядок збирання доказів (складання протоколу про правопорушення, провадження особистого огляду, огляду речей тощо). Докази оцінюють також особи, які беруть участь у провадженні у справі (особа, яка притягується до відповідальності тощо). Це виявляється у їх клопотаннях, поясненнях тощо. Висловлені ними думки допомагають органу або посадовій особі, що розглядають справу, всебічно повно та об'єктивно оцінити докази [2, с. 405; 4, с. 206]. Усі встановлені обставини фіксуються у відповідних процесуальних документах. Такими документами є пояснення, висновки, акти, протоколи тощо.

Наступним етапом є встановлення даних про особу, яка притягується до адміністративної відповідальності. Такі дані встановлюються шляхом опитування такої особи, вивчення її документів, а у необхідних випадках – зверненням до органів, що здійснюють облік громадян (органів Державної міграційної служби України тощо).

Етап процесуального оформлення результатів розслідування починається з аналізу зафіксованих у перерахованих документах усіх обставин у справі та завершується складанням протоколу про адміністративне правопорушення. Саме протокол є процесуальним документом, що фіксує закінчення розслідування [2, с. 419; 4, с. 207]. На думку В.К. Колпакова на практиці складання протоколу фактично і юридично виглядає адміністративним розслідуванням, а з огляду на те, що саме він у багатьох випадках виступає первісним документом щодо порушення справи, то стають зрозумілими труднощі по розмежуванню зазначених стадій [2, с. 415; 3, с. 25; 4, с. 199; 8, с. 12].

Слід зауважити, що на відміну від усталеного погляду в українській доктрині адміністративного права на адміністративне розслідування як на обов'язкову окрему стадію провадження у справах про адміністративні правопорушення (або частину стадії порушення справи), в новітньому адміністративно-деліктному законодавстві деяких країн СНД, зокрема, Азербайджанської Республіки (ст. 102 КАРпАП від 29.12.2015 р. № 96-VQ), Республіки Таджикистан (ст. 747 КРТпАП від 31.12.2008 р. № 455), Російської Федерації (ст. 28.7 КРФпАП від 30.12.2001 р. № 196-ФЗ) адміністративне розслідування (зокрема, і щодо правопорушень у сфері оподаткування) закріплено лише як факультативну стадію вказаного провадження у разі необхідності проведення експертиз чи інших процесуальних дій, що потребують значного часу. На нашу думку, наведений досвід країн СНД щодо чіткого законодавчого закріплення адміністративного розслідування як окремої стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення по так званих “складних” справах про адміністративні правопорушення (зокрема, про адміністративні правопорушення фізичних осіб у сфері оподаткування) має бути запозичений до законодавства України та реалізований у проекті Кодексу України про адміністративні проступки.

Список використаних джерел

1. Іщенко В. В. Стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері оподаткування: сучасні доктринальні підходи. *Вісник Академії адвокатури України*. Київ: Видавничий центр Академії адвокатури України, 2011. Число 2 (21). С. 229–231.
2. Колпаков В. К. Адміністративно-деліктний правовий феномен: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2004. 528 с.
3. Колпаков В. Структура адміністративно-деліктного процесу. *Юридична Україна*. 2005. № 4 (28). С. 23–30.
4. Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право): навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 256 с.
5. Коломоець Т. О. Органи адміністративно-штрафної юрисдикції в Україні: деякі аспекти реформування. *Вісник Запорізького юридичного інституту*. 1998. № 2. С. 55–64.
6. Производство по административным правонарушениям: учеб. пособие / Д. Н. Бахрах, А. С. Телегин, Г. И. Никитушев и др.; отв. ред. Д. Н. Бахрах. – Свердловск, 1986. – 78 с.
7. Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2003. – 544 с.
8. Колпаков В. Теоретичний вимір законодавчого регулювання порушення справи про адміністративний проступок. *Право України*. 2005. № 2. С. 10–14.

**Старший викладач кафедри
правознавства Полтавського
університету економіки і торгівлі,
кандидат юридичних наук**

Капічон Ольга Григорівна

**УЧАСТЬ АКАДЕМІКА В.В. КОПЕЙЧИКОВА У ПІДГОТОВЦІ КОНСТИТУЦІЇ
УКРАЇНИ 1996 р.**

Для розвитку української юридичної науки та правозастосовної практики,